

Stanowisko Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych¹ z dnia 30 czerwca 2020r.

w sprawie: **potrzeby wprowadzenia zmian w systemie ewidencjonowania ludności**

Pomimo pojawiających się od kilku lat zapowiedzi zniesienia obowiązku meldunkowego, ów sposób rejestracji i ewidencji ludności, stanowi nadal istotny punkt odniesienia dla planowania działań JST. Niestety obowiązek ten stracił na znaczeniu, ponieważ w wielu kwestiach ludność zobowiązana jest do zadeklarowania miejsca zamieszkania, które nie musi być tożsame z miejscem zameldowania.

1. Obowiązek szkolny

Samorzady lokalne, realizując zadania oświatowe, planują działania rozwojowe i inwestycyjne, w oparciu informacje pochodzące z meldunku. Na tej podstawie weryfikowana jest baza szkolna, przygotowywane i organizowane są placówki, do których chodzić będą uczniowie zameldowani w gminie, w konkretnym rejonie. O przyjęciu dziecka do publicznej szkoły decyduje dyrektor, przy czym dzieci zamieszkałe w obwodzie szkoły są przyjmowane z urzędu na podstawie zgłoszenia, a nie meldunku. Każdy rodzic w zgłoszeniu do szkoły podpisuje w oświadczeniu, że wszystkie dane są zgodne ze stanem faktycznym, przy świadomym założeniu, że za składanie fałszywych oświadczeń grozi odpowiedzialność karna. Dyrektor szkoły posiada informację o dzieciach zameldowanych na pobyt stały lub czasowy w obwodzie szkoły, ale nie o dzieciach zamieszkałych w rejonie placówki. Szkoły nie mają realnej możliwości, aby sprawdzać faktyczne miejsce zamieszkania dziecka.

Prymat meldunkowy, jako obowiązujące dla JST źródło informacji, jest weryfikowany przez praktykę oświadczeń, które w wielu wypadkach wypaczają rzeczywistość. Zdarza się,

¹ Stanowisko OPOS zostało przyjęte przez następujące organizacje-sygnatariuszy Porozumienia:
Podkarpackie Stowarzyszenie Samorządów Terytorialnych
Stowarzyszenie Gmin Regionu Południowo-Zachodniego Mazowsza
Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski
Śląski Związek Gmin i Powiatów
Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego
Związek Gmin Lubelszczyzny
Związek Gmin Pomorskich
Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich

że liczba dzieci zgłoszonych do szkół na podstawie oświadczeń (nie zawsze zgodnych z prawdą), przekracza liczbę wynikającą z rejestrów meldunkowych. To powoduje, że realne planowanie infrastruktury może być bardzo utrudnione.

2. Oplata za odpady komunalne

Obowiązek meldunkowy nie jest również sprzymierzeńcem realizacji zadań wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Działanie to realizowane jest na podstawie tzw. deklaracji śmieciowych, które mają za zadanie realnie odzwierciedlać fakt poziomu zamieszkiwania w nieruchomościach. W wielu wypadkach poziom „zadeklarowanych” mieszkańców, różni się od tych zameldowanych, co po raz kolejny wypacza rzeczywistość. Urząd nie ma odpowiednich narzędzi, aby weryfikować te różnice, ani badać realną sytuację w nieruchomościach. Brak pewności co do liczby mieszkańców wytwarzających odpady ma wpływ na planowanie rozwoju infrastruktury odbioru śmieci, a także finansowanie systemu odbioru odpadów.

3. System podatkowy

Samorząd lokalny chcąc prowadzić politykę rozwojową opartą na meldunku, również w kwestii przychodów podatkowych, może otrzymywać nieprecyzyjne dane. W tym przypadku mieszkaniec ma możliwość zadeklarować chęć płacenia podatku w miejscu zamieszkania, które jest inne niż miejsce zameldowania. Taka informacja przekazywana jest bezpośrednio do urzędów skarbowych, które nie mają obowiązku informowania o tym JST. Inną kwestią jest także zagadnienie płacenia podatku w miejscu zameldowania i braku korekty po zmianie miejsca zamieszkania. Środki finansowe, w takim wypadku, płyną do miejsca w którym realnie mieszkaniec nie przebywa, a tym samym nie wpływają na solidarne kształtowanie źródła finansowania potrzeb wspólnoty samorządowej, której jest częścią. JST nie mają narzędzi przymusu do zmiany tego stanu rzeczy, mogą jedynie zachęcać i uświadamiać o potrzebie wnoszenia opłat na terenie zamieszkiwania, gdzie zaspokajane są potrzeby życiowe podatnika zameldowanego w innym miejscu.

4. Świadczenie 500+ i dobry start

Meldunek nie dotyczy również kwestii świadczeń 500+ oraz dobry start. Środki w obu przypadkach dystrybuowane są również na podstawie specjalnych wniosków deklaracyjnych, które nie zawsze są odzwierciedleniem rzeczywistości.

Powyższe przykłady prowadzą do wniosku, że tak naprawdę obowiązek meldunkowy jest mało efektywny jako źródło informacji. Dla przeciętnego obywatela stał się alternatywnym zobowiązaniem, które nie ma wielkiego znaczenia. Niestety dla JST stanowi nadal obowiązujące źródło informacji dla planowania i rozwoju, która w obecnym stanie prawnym, w wielu wypadkach, wprowadza w błąd. Pomimo tego, że samorządy lokalne zdają sobie sprawę z rozbieżności informacyjnych, nie mogą opierać się na źródłach innych niż dane meldunkowe.

Ustawodawca stworzył dość rozliczne zobowiązania deklaracyjne dla obywateli (m.in. deklaracje związane z gospodarowaniem odpadami, zgłoszenie oświatowe, deklaracje

podatkowe), które w wielu wypadkach nie są ze sobą powiązane i zostały stworzone jedynie po to, aby wypełnić partykularne zobowiązanie. Taki zamysł powoduje, że są sytuacje „ulokowania” obywatela w kilku różnych miejscach, w zależności od okoliczności, co sprawia oderwanie od jakiegokolwiek rzeczywistości. Jednocześnie ograniczone możliwości weryfikacji czy zastosowania sankcji, mogą sprawiać, że mieszkańcy łamią lub wypaczają, mniej lub bardziej świadomie, obowiązujące prawo.

Powyższy system, a właściwie jego brak, wymaga weryfikacji i skutecznej refleksji. Efektywnym wyjściem z sytuacji mogłoby być zastosowanie alternatywnych rozwiązań np.:

- utrzymanie obowiązku meldunkowego i powiązanie go ze wszystkimi deklaracjami lokalizacyjnymi;
- stworzenie sprawnego systemu ewidencji zamieszkania wzajemnie ze sobą powiązanego, opartego np. na wiążącej deklaracji podatkowej, do którego pełen dostęp miałaby JST, planująca działania rozwojowe na swoim terenie.

Błażej Konkol
Prezes ZGP
Prezydencja OPOS